॥६०॥ रागप्रभृत्यरिविशेषणजयनशीलमिति जिनाः श्रीलिकस्त्रुनातीर्थंग्रामचश्रीवीरः। अथानन्तरं विशेषणसत्राक्षणपायायप्रगमाद्यायास्खलितिश्रायाश्वज्ञारक्ता
पातनिवसमासन्नगणधरादिस्वरूपपर्यंतस्यस्तुतिक्रांतिवतस्थाप्य। कादाचानतीर्थं ग्राह्य इत्यानिशायाप्रस्तावाद्य॥१॥ प्रमा० प्रमाणनयायाः तत्त्वमसाधारणंस्वरूपंतस्य
व्यवस्थापनामवार्थी। शायाऽजनंशास्त्रमुपक्रम्यते। न तदर्थमितिक्रियाविशेषणं। इदं संबंदानमांतस्यत्तया। शतिसासमानंप्रकृतंशास्त्रं प्रकृत्यातबद्धिदस्वरूपतया
प्रारभ्यते। प्रमाणस्यादौ लक्षणमाह॥२॥ स्वपरव्यवसायिज्ञानं प्रमाणं। परस्य स्यादाद्यार्थं स्वाव्यवस्थानीत्पवंशीलेयत्तत्तप्रा। ज्ञायतप्राधान्येन विशेष्यं पायोऽहि यत्तेति
तिनिज्ञानं। इत्थमवस्तु समर्थयंति॥३॥ अभिमतानभिमतवस्तुस्वीकारतिरस्कारक्षमं हि प्रमाणं। अतो ज्ञानमेवेदं। उपलक्षणत्वादुपलक्षणीयायाः कार्यां समर्थयेत्॥४॥ न वै सन्निकर्षादेरज्ञानस्य प्रामाण्यमुपपन्नं
दिशाद्याकारकस्याकल्यादि यद्वा॥ अभिमतानभिमतार्थमिच्छितानवस्तुकारणं न चापीत्यर्थनिश्चितावपि यावत्सायीति समर्थयंति॥ ५॥ तद्व्यवसायस्वभावं समारोपपरिपंथित्वात्प्रमाणत्वाद्वा॥
विपर्ययं तद्विरुद्धं प्रकारेणमीयते परिच्छिद्यते वस्तुजातं येन तत्प्रमाणं तस्य स्वावस्थैव। आशाप्रविकल्पार्थं न शब्दकामिवाक्याद्यत्र प्रमाणत्वादिमत ज्ञानस्य
व्यवसायस्वभावत्वसिद्धिः समारोपः॥ ६॥ अतस्मिंस्तत्प्रकारपदार्थे तत्प्रकारतानिर्णयः समारोपः॥ ८॥ स त्रिविधः॥ ९॥ विपरीतायाश्चैकस्याः कोटेर्निष्टंकनं विपर्ययः
स्य निष्टंकनं निश्चयनं॥ शुक्तिकायामिदं रजतमिति रजत — ताकारतया ज्ञानं विपर्ययो विपरीतख्यातिरिति॥ ११॥ साधकबाधकप्रमाणाभावादनवस्थितानेककोटि
संस्पर्शि ज्ञानं संशयः। साधकबाधकप्रमाणयोरनुपलंभात् अनवस्थि — तानेकविषयसंज्ञायः। परस्परविरुद्धविषय इति यथा कोऽपि वानस्थाणुर्वा पुरुषो वा किंगोरयं
वायाद्युत्पाद्येरितिः किमिति किमिदं इत्यालोचनमात्रमनध्य — वसायः समारोपरूपत्वं चास्योपचारिकमतस्मिंस्तदध्यवसायत्वेनास्य कल्पनात्
तावताऽस्य समारोपनिमित्तं तथा वीपरीत्वे च कश्चिदाह इति॥ १४॥ यथा — गच्छतृणस्पर्शज्ञानं विषयस्यास्य मनध्यवसायः परोक्षकालगविषयत्वाद्यथा कस्यचित्पदपरि
ज्ञातगोज्ञानीयस्याकोऽपि सामान्यमात्रस्य नामादिपिंडमात्रमध्यवसायकोऽपि अपरं — ष्टादित्यादिपरत्राध्यस्यावस्थामिति॥ १५॥ ज्ञानादन्योऽर्थः परः बहिर्वस्तु तदाप्रति
स्य स्वाभाव्यानिश्चयात्स्वाभिमुख्यतया करिकलभकमिति प्रमातृत्वात्त्वज्ञानादिति प्रतिभातः प्रतिभासमानमिति प्रमाणं जातिमतज्ञानस्याप्यपरत्वात्प्रतिपाद्यः॥ १६॥ कः खलु
ज्ञानस्यालंबनं बाह्यं प्रतिभातमभिमन्यमानस्तदपि तत्प्रकारं नाभिमन्येत। मिहिरालोकवत्॥ यथा मिहिरालोकस्य विषयं प्रकाशनं निरिन्द्रियालोकाद्युपतिष्ठतां तामन्यूनलौकिकपरीक्षकैः स्व ज्ञान
स्य विषयं कस्यादिकं प्रतिभातमभिमन्यमानेनैव ज्ञानमपि प्रतिभासमानं स्वीकर्तव्यं। प्रमाणे विद्यावस्था वा प्रामाण्यमिष्टं वस्तुरूपं धर्ममाविष्कुर्वंति॥ १९॥ ज्ञानस्य प्रमेयाव्यभिचारित्वं
प्रामाण्यं स्वरूपमविधर्मिमाह॥ १९॥ तदितरत्वप्रामाण्यं प्रमेयव्यभिचारित्वमप्रामाण्यं प्रमेयस्य तथा प्रमेयव्यभिचारित्वं संज्ञानस्य सुस्थितिरिक्रयाधिष्ठानप्रामाण्यं तत्र यः स्थितिः तस्मिन्नन्यत्वाचारस्यात्संस्म
वान्नामानसंदेहात् प्रकृत्या प्रमाणाम वाच्चिर्घण्यक्रयाश्च किंचित्प्रमाणं किंचित्प्रमाणाभासं॥ २०॥ तदुभयमुत्पत्तौ परत एवेति। परेषां ज्ञायत्वतद्वेतुज्ञानस्य प्रामाण्यमप्रा
माण्यं च द्वितयमपि ज्ञानकारणगुणदोषादिपदार्थतत्त्वनिरूपणादेव परमपेक्षेत्यर्थः। निश्चीयते तद्धि स्वावस्थयसदशायां स्वतः अनस्वासदशायां तु परतः तत्र ज्ञानस्य स्वावस्थादशा
यां प्रमेयाव्यभिचारित्वं निश्चाय्यते स्वतः प्रामाण्यमप्रामाण्यं निश्चयः स्वसंवादकबाधकज्ञानमनपेक्ष्य स्वयमेव त्वनुभवतस्यादित्यादि निर्धीयते। अनभ्यासदशायां तदा परेषु ज्ञा
यमानात् संवादपरतः॥ २१॥ त्रयाणां स्वरूपं च शिवादमाह॥ ॥ प्रमाणस्य स्वरूपं लक्षणं संख्यां समाख्यांति॥ तत्प्रत्यक्षमिन्द्रियं शतिगा न मिन्द्रियाधीनत्वात्पक्षे व्यथातानन्तरम् क्रमिति
न स्वरूपं॥ अथ क्रौष्णां परमत्वकथ्यापारनिरापक्षं मानात्थ्यापारणमाक्षादर्थशब्दकंपरोक्षं परोक्षममानार्थं नपरस्पराद्वत्त सिद्धे चत्वार्थद्वयारचितल्पकर्कमा।

विशेषेणायथावस्थि
तवस्तुस्वरूपेणावस्य

[illegible]

×ग्र×

[illegible]

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

माध्ये वैविपर्यविरुप्रानाङ्गा॥ ५ व्याप्तिधर्म्मो वह्निमत्वादिना तथा व्याप्तस्तत्र प्रयत्नाः॥ इन्द्रिय॥ २७ अनुमानिकप्रतिपत्तिस्तु मानान्तरं न प्रमितिः॥ न ह्यस्तिगोचरा व्याप्तिकालाप्रकृत्या
माध्याविनाभिमतस्य धर्मेण विशिष्टः प्रसिद्धो धर्मी पक्षः॥ यत्तास्य प्रसिद्धसदृङ्गा॥ पक्षधर्मी प्रसाध्य तदाहुराणधर्मिणो विकल्पेन सिद्धिर्नैषिद्धप्रयोगास्तु वैविकल्प्यं विलाय
विशेषिकानापि प्रसिद्धा सिद्धिर्नोप्रमाणेन शब्दादिना क्षितिधरकन्धराध्यासदानीं संवदना॥ ३ सीयतसत्ता॥ महिसूयमाणा दृष्टेषां देशकालसत्त्वावतु वह्निधनीना
याद्दकं किंचिन्नदानीं प्रमाणं मसीति विकल्पादशतेषां सिद्धिः॥ ३ यपक्ष॥ पक्षाद्युक्तवचनात्मकत्वं परार्थानुमानस्य फलत्वन्नमिति प्रतिपाद्यापेक्षया गत्वाकं कर्णफलत्वन्नापक्ष
यानुमानात्सप्रयतिज्ञादिवचनमात्रा सम्पक्षप्रतिज्ञयामंदमत्यापेक्षया तद्दृष्टान्तादिवचनात्मकमपि तस्मात्॥ पक्षादिवचनस्य जडरूपतया मुख्यतः प्रामाण्यायोग
सत्फप चारादित्फक्तं कारणकार्योपचारादित्यर्थः॥ प्रतिपाद्यगतं हि यज्ञानं तस्य कारणं पक्षादिवचनं॥ कार्ये कारणोपचाराद्वा॥ पक्षादिप्रतिपादकमात्मनः कार्यं तद्वचनं।
व्याप्तिग्रहःस्मरणपक्षधर्मतोपसंहारेत सार्थिको वा व्याप्तिमारक्षणान्नु निगूढपक्षप्रयोगमंगीकारयितुमाह॥ ३ साध्यप्रयोगे यत्र धर्मस्तत्र धर्मप्रयोगः इति हेतोः साध्यमाधार
प्रतिपन्नावपि एवंता विशिष्टधर्मो धर्मेनाधिगतायुक्तमस्यावान्तरूपस्तु पसंग्रहवचनमाश्रीयत सोगतैस्तथा साध्यधर्मस्यानियतधर्मिधर्मेता सिद्धायपक्षप्रयोगापा श्रयित
व्या॥ २४ त्रिविधं विविधं कार्यं सत्तामात्रपलंभेत्प्रदानात्साध्यनस्य समर्थनमपि हृताक्षिफदाः सन सा साध्यसाधनमामाद्यापादयानं नन पक्षप्रयोगमनंगीकुर्वन्ता तस्म
र्थनरूपं दृवचनमस्तिथायवनस्त समर्थनं विधेयं न तु यदि दृवानीत्युन्तितत्क्व। त्रसमर्थनं न हि पक्षाथ यदितो व्यापतत्र समर्थनं भ्रव्यफलेष्यापि यारार्थो माङ्गा॥ २५ वस्
ण यथाऽनुमान इत्ती तार्थ्ये॥ परस्मै प्रतिपद्यमाना वचनरूपापन्ना परार्थम नुमानमुच्यते तथा वत्पक्षप्रतीतापि तथैव परार्थे प्रत्यक्षमित्यच्यते॥ एवं स्मरणा
दरपि यथा मंतव्यं परार्थं प्रतिपन्नव्यं प्रासंगिक प्रत्यक्षादिवचनात्मकं। परार्थमनुमानमिति समर्थयंता॥ २५ पक्षप्रयोगवचनाद्यत्र फलप्रयत्नपक्षधर्मतापसंहारु
पंसो गतः पक्षादिवचनदृष्टान्तं सूत्रं फलादृष्टान्ताकरक्तोपिलिः पक्षादिदृष्टान्तापन यनिगमनलक्षणं नैयायिकाविशेषिकाख्याम चमानमाना यितदपाह॥ २६ हेतुस्वरूप
कंन दृष्टान्तादिवचनं परप्रतिपत्तिरंगं न दृष्टान्तः किं परप्रतिपत्तेरंगं क्रियतां किं वा व्याप्तौ स्थाप्तोपपत्तिनिर्णीतायतद्वा स्विनासावस्मृतायइति विकल्पान्त इ पर्यतिउ०
नदृष्टान्तवच्छित्तद्दोर्निवारस्ममवतार इति प्रतिप्रतिनियतव्यक्तौ व्याप्तिनिश्चयः क्वेम व्याक्यसानाद्युक्तंतारथ्याश्रवनदृष्टान्तां न तरं सुगं तस्यापि व्याक्तिरूपा विनाऽपरदृष्टान्तापे
क्षायामनवस्था॥ अस्माभवार्थसमर्थयंता॥ ३७ श्रृंनप श्रृंतथी त्निः साध्यसिद्धिश्चाको वान्यथा नवस्थान वंधामतो मन्त्वात्यं व्यद्धिर्वक्षि। एवं रूप स्वराष्टधानुपपातर वव द्धि
र्थीश्यना विपिगमकत्वोस्यापल त्रिभवपक्षीणयथानकां तात्मकं वस्तु सत्त्वस्यनाथवापपान्नः॥ ३६ दानापूर्वसुस्याप्रदृष्टान्तादिकं समर्थनं हृतार वचं वक्तव्यं॥ अत्र धामा
ध्यमिद्धासंतवाचादावाश्वनां किं दृष्टान्तादिनि॥ ३८ मंदप श्रृविशक्ष्माक्षान्तिरपक्षादिषु दृष्टान्तपं चन नत्न उं दन्नावयवं परार्थानुमानं॥ ३० प्रतिप्रतिबंधव्यापरविनाता
व स्पूनुस्मरणस्थानं मध्यनस्मादिदृष्टान्ताः स्म्मानाधार्मी यष्ट्यासामधर्मो विसदृशाया धर्मीयस्या मो विधर्मी तस्या धर्मविस्माधष्टीविधष्टीवासाध्यधर्मस्याभनिर्गमनंसाध्यधर्मफ
पसंहरणमिति त्यागः॥ ३९ धसलवधपाकृर्व वस्तुव्यनिरस्ता वाः प्रध्वंसश्च प्रागसावश्च॥ इतरेतरस्मिन्नता वाः खंतसर्वदारवावा॥ यस्यपदार्थस्यानिवृत्ता विवनतनरनिवृत्ताव
पि। श्रुंधकारस्यापि निवृत्तौ कार्निवृत्ता नाश्निवर्थो नादं धकारस्यापि ज्ञानप्रागसावस्वप्रसंगात्तान्त्विवमपिरूपज्ञानंनतनिवृत्ता वाचात्यच्युत श्रुतिनस्तुतिनष्टा नष्टप्रसक्तिरि
तिवाच्यं। अन्तीन्द्रियदर्शीनिनक्तं स्वरादोस्वनन्दा विपिनक्षा वा नास्मद्दृतिपदार्थः। आष्ट्यतिकार्यस्य तादात्म्यपरिणामनिवृत्तिरकत्वपरिणामनिवृत्तिः॥ इयमाष्ट्यष्ट श्रुत्वनिक्त

×अंतत्वीदेःसाध्यमिद्धाको वादाव्याप्तेर्दर्शनं वंश्यमेव×७उत्नी॥×स्यसयामस्वत्वचनादितर तत्वुचवदित्यत्र नदृष्टान्तेप्यागमकत्व×६

×नक्षेवलं दृष्यंतमेध्यपेरहौ×१६×

×ति×

×इत्फस्कंत्तवतिम मंनवाद्ध्ययवादा व्यावद्धावयवंऊ दुनःसाधनमात्रे न्यायस्कपं×५।८

७

नीपतविधिमिद्धिस्वभावकार्यक्षमाधानमाधीयमी नकारणं तस्यादर्शनं तथा कार्यान्यारकवानावाद्यप्रतिबद्धस्वस्य वस्तुवैरवस्तुस्त्वांशमधडाद्यदर्शीनाता॥ अश्रति
वह्निमामर्थो स्वयमामर्थीकं चनद्धमकमितिनादवमनक्तिं वर्तेनादृश्यामची शदृश्या स्वभावे ध्याक्यमिति नजितकार्यवेति॥ इदनम० नमस्विष्ट्यामितिरूपा श्वन्यक्षवस्तृनाय॥
वाक्रप्रतिसवलनंमामथ्यं व्याप्तिबंधः॥ अपरकारणमाकल्पनिःशाप मक्ष्वारिमपकं॥ रज्यांस्यमाना किलरमान ज्ञानक्षमामयाउमानं नान्यापिरूपा उमानं व्याप्तश
कानौरूपक्षणःमज्ञानीयरूपानरूपलक्षणं कार्यक्तं तत्थविज्ञानी यंरमलक्षणं कार्यकारणीतिशाकनरूपक्षणाकः ज्ञानीयान्याद्यरूपक्षणं तराउमानं मध्यमा
ने तम्मोगान्तिरम्वमनामव किंचित्कारणांव्दत्थयेमिनमामर्थ्योऽप्रतिबंधःकारणांनरस्माकल्यंवनिष्ठ उंवाकात। अथ न नकारणां कार्यानुमानं किं तु स्वभावानुमानमदःई दृ
वाक्यंमाराव्यादसूमर्थमिदं रूपमीदृशारमज्ञानकज्ञाप्य वेतन्स्वसावदृत्तः। वक्तजनता मर्थामृज्जिमामादिशवितानावत दपि प्रतिबंधसावकारणं नरस्माकल्यनिर्णेय
मेनारणनावद्य्तयेनत्विश्व्यदनुयदि कारण्यादवनस्माकार्यमनुमास्यात्तदाकिं दृश्यरिताप वमस्त्ववलायाह्ययादिन्यादिश्रृव्यतिचारनिश्चयादनुमानात्यवाह्यउ द्वेष
नस्वभावकार्यकारणसावः श्राश्यमाधनत्या स्वादात्म्यमतिस्त्वसावद्धितानद्भुतानो कार्यकारणवोनत्तीवाविनाव्यातो वितत्वसादात्म्यं ममसमयस्यप्रयत्नानंतरीयकत्व
परिणामित्वादरूपपन्नोनद्भुत्पत्तिश्वालाध्याश्यमध्यवह्नितठेवध्रमध्रमध्रुज्ञाद नत्वव्यवह्नितकालस्याःतिपमाक्तानतकालव्यवधानेपि कार्यकारणसावःस्यादि
वंज्ञायज्ञाधंर्यामरणारिष्टयास्वतस्यादर्शनादिदिपतिज्ञा मानंपज्ञाकारे। प्रतिद्धिर्पति॥ ६०नवाय ज्ञायदृश्या मांवदनमनीन उस्वावच्छानरत्ताविज्ञानं वर्तमानः
प्रति मरणंत्रागामं ध्रुवात्वीक्षणादिकमरिष्टं प्रतिबवह्नितावनथा यारपराङ्सुखं ज्ञमवनावयंति॥ ६० सूत्या॥ ६० नचणन्यारनिक्कानानागतया
जौथदृश्या संवदनमरणाद्या॥ ४॥ ४॥ श्म ह्यपारा कथ्वसावकार्य। कारणश्रुतानंतरावः॥ ७३ प्रनिपयद्यपिद्ध्यावं कार्याक्षिद्धनामया सिमाद्यनथा
पत्रानथाप्रितानुष्टरिवह्निनं किंतमाद्यनमदात्मी ज्ञन्यात्कार्याद्रिरूपस्य प्रयन्नानंतरीयकत्वादिः स्वरूपमितादास्य॥ ६४० स्यपतसावितिमतिस्मानिश्चायोन्नन
ज्ञाशिधर्मोपनंबृहद्धातानियमारकाऽथनक्र उ। इयंचमाक्तान्याद्ध विरुद्धोपलब्धिरुक्ता। परंपरयासंनवनीयमविधानन्तीर्थो।। तद्यथा॥ कार्यकार्याविरुद्धोपलब्धिः कार्याविरु
द्धोपलब्धिः। अत्र ददथा कायाकलयोपलंनात्। कारणस्य कार्ये कसलस्य वा विरुद्धं कार्य कंलपवमस्या अपि॥ ४७ विरुद्धस्वभावविरुद्धोपलब्धिरिति प्रतिपेध्य स्यावरुध्यस्वभावस्य
रूपोनन सस्यमानाद्विरुद्धं तात्परलब्धिः स्याद्रूप्यविप्रकानां नकानयामः। ज्ञापितराधनवयमनपलब्धिर्द्धिरसद्धकायावायुकधिस्वतिपधंसमर्दोव्धपलब्धिरितियथा
दितिसनद्धामपलंलासानस्याच्छेवनासनुपधातिनु॥ ६७ प्रतिपप्रतिपाध्यनादिनसंबंधायमाश्च। विरुद्धामर्याय याम्रादयाथाप्य कार्यकारणादयस्वयाप्रपलध्वय॥ ६८
विरुद्धा व्याह्निनत्रमावारा निश्वयःप्रतिपध्यमहिमसद्धा निष्ठयानमन्याश्चसंदेहाध्यापलब्धि॥ ६९ विरुणक्दनविकारसासनादिः प्रतिपध्यःकोधाध्यवयामसहिरु
दमदवपवामसक्कार्य स्यवदनविकारादरूपलब्धिः॥ ७० विरुपप्रतिपाध्याद्नामात्यनमस्वविरुद्धंसवोमस्यकारणं रागाद्यकलेफितझानं नकुञ्चनस्विस्वकालिभवादं मिथ्
स्तोमाध्यर्तितत्वसिद्धांदस्र्त प्रतिपधयति॥ ७१ विरुद्धप्रतिपध्यस्यववाप्याष्ठमत्तद्विद्धाहाष्टग्वा॥ यदिदयस्वदनेनरेवनर्वस्रदयाश्चवस्तावान्नस्वर्वचारानादिपदयस्तु
ष्टापलब्धि॥ ७२ विरुद्धप्रतिपाध्यनमिष्याज्ञाननमस्कृविरुद्धं सम्यग्ज्ञानं तन्नस्कृवरंमश्च्यशनिमसप्राणाउक्तंयादिःक्त्वाद्धिस्फमिथ्यानक्वरंमश्चशानमाधयति॥ इयंस
स्यापिविरुद्धोपलब्धिःभाज्ञाद्धिरोधावाविशिन्याकापरंपरयाविरोधश्रयणानथानकंप्रकारा विरुद्धोपलब्धिःसंस्तवंस्याविवानतीर्था॥ तद्यथा॥ कार्यविरुद्धोपलब्धिर्या

×ह्रि×

सूक्ष्मो ४×

प्रतिबंध

पक्कणकारणविरुद्धिरिति त्रयं स्वभावविरुद्धोपलब्धौ॥ तत्र कार्यविरुद्धोपलब्धिर्यथा नाः श्चार्द्रेन्धनस्वकारणमग्निश्चारवापलंलांसामाक्षादग्नुस्वडारवायां शिराधः प्रतिषेध्य
स्वभावनञ्ज्ञस्वकारणनपरंपरया॥ अयं कविपनसंनिकर्षाद्विशेषमाणमज्ञानत्वानुसाक्षादज्ञानवाज्ञानवायां शिराधः प्रतिषेध्यस्वभावनञ्ज्ञानवस्त्रायाप्यनप्रामाण्यन
च्यवच्छिन्ना॥ कारणविरुद्धो रोमहर्षादिविशेषाच्छादयात्रामसमीपवर्तिपावकविशेषात्र॥ अत्र पावकः साक्षाद्विरुद्धः शीतेन सा प्रतिषेध्यस्वभावविरुद्धा रोमहर्षादिनाशीनकार्य
णपारंपर्येण॥ प्रयत्नात्स्त्वस्य हिमजनितरोमहर्षादिविशेषात्प्रतिषेध्यस्य रोमहर्षादिविशेषस्य कारणं हिमं तद्विरुद्धो॥ग्निस्तत्कार्यं धूम इत्यादयः कारणविरुद्धका
र्याद्या विरुद्धोपलब्धिस्त्रयः विरुद्धकार्योपलब्ध्यादिसंभवतीत्याह॥ एवं उक्तमेतत्पलब्धिलक्षणप्राप्तस्य॥ अनुपलब्धिर्नाम तस्या लक्षणानि कारणानि रङ्कुरादीनि नानि
प्रामाण्ये न कार्यानुपलब्धिकारणं न लीवास्तत्वात्पादयस्वभावस्य स्पष्टत्वाद्वार्थश्चात्वं सस्वभावानं तस्या नावकाशो दिव्यलक्षणादेः सकाशात्तस्य नास्तीत्यर्थः द्वानं कार्यं
नानां च धर्मादीनामसत्त्वं गमयति॥ इयं मत्तप्यनुपलब्धिः साक्षाद्धनुपलब्धेर्द्वारेण परंपरया भवनाद्यानेन चेतसा विवेचनीया॥ तथा हि॥ नास्त्यकार्यनिरङ्कुरत्वं तत्र
कमात्क्रमानुपलब्धिरिति कार्यं न पकानुपलब्धिर्निरन्वयकार्येष्वर्थक्रियारूपस्य यद्यपि अक्रमाक्रमरूपं तस्याऽनुपलब्धं तस्माद्भावा साध्या एका नुपलब्धावयवाक्रष्या॥ एवम
न्या अपि यथासंभवमास्त्रविवेकेति॥ प्रविरुद्धविधिस्य चरागातिशयस्य विरुद्धमारागं तच्च कार्यविशिष्टाध्यापारस्यानुपलब्धिः॥ विधेयं कष्टं नहि विरुद्धं स्वरूपं तस्य कारण
मिष्टसंयोगस्तस्यानुपलब्धिः॥ वस्तुज्ञानमंतरंगं॥ बहिरङ्गस्तु पदार्थसार्थः॥ अत्य नगच्छात्तरूपं तावधर्मा॥ अनेकधा॥ सोऽयं तस्यानेकान्तः सत्त्वान्मायस्य तदानेकान्तात्मकं
विषयस्याविरुद्धस्य यस्याप्युपलभ्यकामिष्टं तस्यानुपलब्धिरितीष्टमी॥ यः परिभिदा॥ ब॥ ॥ श्राद्धाश्रयाणां तमर्थो स्याः स्वबुद्धौ तीर्थान्तरान नयागमः इति
पादज्ञानस्य हेतावस्त्वनेकारणमितिकारणकार्यौ प्रत्यासन्नदृष्यागम ॥ अस्यार्थः शब्दागारानिष्टानसंतिरतमास्त्रं पठनय इति वक्रामाणलौकिकडोन
कादिलोका चरशीर्षकराद्याः पङ्क्त्या कामयाद्वारणास्त्यः॥ इत्यनिष॥ श्राप्यातपाकाः॥ सोऽस्माश्चित्यादा॥ यद्या॥ निःशागादिदायक्रयस्माद्विद्यानयस्त्या
प्रः॥ ज्ञानस्त्रप्रियागादिमानस्थापिकप्रायस्त्वच्छिन्नायपथार्ज्ञानमिनफकं॥ वर्णपादवाक्यात्मकं च स्वनं॥ उपलक्षणं चैतस्य करणपरिच्छेदादीनामपि॥ एतत्कारणं
ञ्जलितोषावर्णाणपरस्माणुनिरारस्तु॥ यो ह्वलिकः॥ वर्णी च वर्णास्थान्तकौकौकांवा घाहूर्णीर्त्स्नसंबोधनं कस्यादोहत्या॥ गोरित्यादौ बहूनां च वर्णानामस्थात्पारूरु
णां पदार्थ इति पातोकर्तव्यायां परस्परं सहकारितया स्थितानां निरपेक्षापदां तरवर्णक्रतापकारपराङ्मुखी मंडतिर्मलकः पदं पद्यानगच्छात्तस्त्यागमरार्था नानानिष्क
स्यात्॥ श्राधिकद्वाक्षयस्मिद्वयादारवपदवंलक्षितं॥ यावता विशुवात्स्किकारस्कारादिकमपि पदस्वतनलक्षितंश्रृत्यादि पदानां तथा वितवाक्यार्थे इत्याय न विधायश्च
श्राभिमितापकारमत्त्वमरतांवाक्यानरस्तपदा पक्षारदिशा मंडतिर्वाक्यमभिधीयते॥ तासां कतमात्राणेवन्नाक्षाः पर्यं प्रतिपादयति॥ नतस्या सामाविकसंबंधवशादिति गदता
नेयाथिकानुसमयादपि नायं वस्तु वदनीतिवदतः सो गताः पूर्वापराकं विति॥ एतस्यानु पद्धनानाविकं सद्भूतं मामर्थ्यं च शास्त्रस्य पर्यं प्रतिपादनशक्तिर्यो न तानाम्नी॥ समय वस्तुसं
कतस्या त्या मर्थप्रतिपतिकारणं॥ २॥ किमस्यात्राक्षरस्यानानास्किं स्वरूपं किं च परापरक्रममिति विवचयंति॥ नन्वेवं अस्याक्षरस्य वानाविकंपरानापक्करूपं॥ अर्यं तनः शदे
पाच्छाहरूपविशारापायदासां संकेतक्षस्यन्निमावक्रमापः पदार्थ प्रतीतिप्रजनयन्ति॥ शब्दापसुप्तनिरापक्षायथार्थाः ययार्थदिसत्त्वार्थः॥ समस्तार्थविषु नाः प्रतिपादकत्वरा॥
धिकरणस्य हवापश्यदवश्चतमरतो॥ मच्चस्दर्शनिनिश्चात्पा नास्त्वक्रियथार्थज्ञात्वी इत्ती निरंच्छमांत्रमिथ्याधर्मास्थापिवांतदंर्छिर्वाताक्षराविःस्वरूपमाविनांदिनंमयास्नं म

×ह्री×

त्रसंगी सम सत्तगतपचत्राद्यावकव्यपर्यायानित्याङ्कः॥ १ सर्वथा॥ अथ कोऽयं विराधनप्रस्पृक्तादिबाधपरिहारेण प्रश्नवशात्कुत्रतायामलुदितायाश्च विधिनिषेधयाः पर्यालोच
नयाक्रचाद्याद्वक्ष्लोकितानामत्रस्थ वा चावितिष्ठामा॥ सप्तसंगीबलोकनाम नवद्याः प्रत्ययविधिनिषेधकल्पनया या न संगी प्रसंगनिवृत्तेर्नाधेमक्रश्च वस्तु बीन्फक्तां॥ एकत्रापिजी
वादिवस्तुनि विधीयमानानिषिध्यमानानां नतधर्मपर्यालोचनया सा नसंगी प्रसक्तिश्चावर्तमानार्थमाकेकधर्म पर्यवसायाः ॥ वशादिनिष्फणात्प्रत्यक्षादिविरुद्धास
दसमिन्याग्निवत्यादकांतविधिनिषेधकल्पनयापि इष्टस्य वचनशाया गम्यसप्तसंगीद्वा च यं गसंगार्थमविरोधनत्फक्तां॥ अथ स्थानाद्धं संगान्स्वमाङ्गः॥ यथा च
प्राद्यात्पत्या कथं चिद्र्व्य ॥ क्रत्रकालनावरूपेणा अत्र च सर्वेकं सादिनचनापरद्रव्यादिरूपेण॥ तथा हि॥ कांता इश्रुतः पार्थिवत्वेनास्ति न जलादिरूपत्वेन॥ क्षेत्र
तःपाटलिपुत्रकात्वेन न कान्यकुब्जादित्वेन॥ कालतः शैशिरत्वेन न वसंतादिकात्वेन॥ भावतः श्यामत्वेन न रक्तादित्वेन॥ अवधारणं चात्र अनिष्टार्थव्यावृत्त्यर्थ
क्रियमाणमस्या॥ अन्यथानभिहितत्वादिस्तिरिव पर्यायसर्वात्मना सत्त्वात्प्रतिनियतस्वरूपाभावात् वस्तुप्रतिनियमविरोधः॥ द्वितीयः कमार्पितस्वपरद्रव्यादिचतुष्ट
याणक्रयाकमार्पितान्यास्तिनास्तिशौ॥ विवाद्यतं सर्वं कंसादिवस्तुस्यात्स्वरूपावस्थानाश्याद्वाव्यक्ताव्यस्वनवकव्यं॥ ३ ह्याद्यावतस्या मस्ति नास्ति वा स्याद्धर्मास्य
युगपत्प्रधानतया र्पितान्यामकस्य कंस्य वस्तुनो निःशेषार्थानां वाद्यात्तन्नाश्वस्याः सत्तया पादवक्तव्यं जीवादि वस्तु इति॥ ४ स्याद्वक्तव्यस्यद्रव्यादि चतुष्टयापक्रयास्तिना
मत्वास्तित्वनास्तित्वाभ्यां सह वक्तुमशक्यं सर्व वस्तु तावत्स्याद् दस्यापत्स्याद्व क्तव्यमवक्तव्यवतेपदवर्णिता॥ ५ स्याद्वाना॥ ६ स्याद्वस्तुपरद्रव्यादिचतुष्टयापक्रया
॥स्तिनास्तित्वाभ्यामात्रास्तित्वमानास्तित्वानामसमसयमनिधातुमः शक्यं सर्वं वस्तु न तत्त्व मानं न संगतान्यपदवर्णिता॥ अ स्यान्मवक्तव्यसंगृणामकांतविक
त्वात्त्रिराक्रर्वति॥ श्व विधिप्रतिषिधिनिषेधानैयात्साभ्यासपदा ल्पिनिर्निरवल्लस्वरूपातत्स्वरूपाणां॥ प्रतिपन्नेवं वाघफचित्प्रश्ननरतावमनजनयतीति
इत्थमाह यस्संगकांतं निरस्य द्वितीयसंगमेकांतनिरासमतिदिशन्निति॥ २ प्रनिषेधा॥ इत्क्रमात्रश्राद्यहितीय संगातिकं क्रश्च धनन्त प्रतीतरप्यवाधितव्यानह
तीयसंगमेकांतमस्यानु॥ इष्टगुणावस्था विधानिषेधस्तमानार्थश्चात्राच कावनसस्वविधिनिषेधान्मानार्थश्चायाच कावनशास्त्रप्रसंगेतांगा प्रतीयतीतिः पंचम
संगकांतानिनाश्च यान्त्रीन्च कम्मिन्नजीवादौ वस्तुन्यनंतानां विधीयमानानिषिध्यमानानांधर्माणां संगीकरणादनंतागव वचनमार्गाः स्फत्तानाविरुद्धिवसप्तसंगी
निकृत्यानिरस्थेति॥ अत्र एकादत्तमाङ्गः॥ उपविधिप्रक्रिंकं पर्यायमाश्रित्य वस्तुनि विधिनिषेधविकल्पा स्यौसामवसंगाः स्फन्नवचना॥ क त स्मान्न वसंगा न त्या कि
श्रावदृप्रतिषनश्छपिक्रनज्ञत्या क्रुशा॥ श्रतयापनस्यान्तुतिप्रतिपाद्यद्विशामायाः॥ नवांदक्षमस्तु स्यादादिति प्रतिपाद्यसंशयमस्तु स्यान्न ॥ तस्य प्रतिपाद्यगवसादृश्यस्व
गानरवतस्वधर्मणां संदहविषयीकृतानाम स्तित्वादिवस्तुपर्यायाणां॥ अ२ इत्यं॥ प्रत्यमाणयोगपद्यनाशधर्मात्मकं वस्तुकालादिभिरत्नदहन्यालादाएवार
णामावतिपादयंति सकलादेशस्वप्रमाणाधीनस्वात्तविकलादेशस्तुकामसामान्यद्वापकणानादापचाराद्विद्याधस्याद्वानदनिधानतस्यनया॥ यत्रवात् कान्तक्रमःक्रिया
णापपद्यायत्रास्तित्वादिधर्माणां कालानादिभिरत्नदविवक्षा तदकेन्यापद्यात्॥ नकाशेषप्रत्याय्यतनाश्चावलाधाक्रमा॥ यदा तु तावभवधर्माणां कालादिभिरानादना
द्वपनाकरूपस्यात्ा यदिकतो विवाधहेतकथमे प्रमाय तस्वावनतदान्मकतामापन्नस्थानकाचाचरूपस्य वस्तुनः प्रतिपादन संनवाद्योगपद्यात्॥ केवलनाका
लादराः॥ कालानस्थानारूपस्य स्वर्थस्यासंबंधः अप्यकारः प्रतिणादयाः इसं मगिन्त्याश्वरडस्पष्टोन च स्याक्कीनादिवस्तुश्रम्यविस्त्रत्रयक्तात्मस्मिन्नकालाःवा

×द्रव्यादि
लि२×१

×तस्मादितिशाब्द
सू॥२२

×निषे॰ कृत्वेदं
शुपदर्शयंति॥३
इत आद्य संगादि
त्रु विधादिप्र
धानतया विक
ल्पश्च नीमका
न्तादि स्पर्धः
५३४

×ह्व×७

×स्व ५ परद्रव्या
दिचतुष्टयापक्र
या भास्ति मेति।
अस्ति वा स्ति वा
च्यो शापथेन प्र
तिपादयितुमशक
समस्तं वस्तु तत स
न्नी स्याद वक्त
व्यमवैति वेद्य
ज्ञेन प्रकाशयते।

पर्यंतधर्मो वस्तुन्यक्ताविवितपर्यं कालत्ता ॥ लदृष्टांतः ॥ अयादवस्यासिवस्य तस्तुणान्मात्मरूपं दृष्टाच्छा [illegible] नगुणानामपीनात्मस्वापणा ॥ लदृष्टांतः ॥ अयं यवस्थाश्नारो ॥
र्थादिव्यास्थ्या ॥ निवस्य भएवा ॥ अपर्याया मिथ्यार्थेना ॥ लदृष्टांतः ॥ वयएवचा ॥ विश्वग्नतावा ॥ कथंचित्तादात्म्यात्लक्षणसंबंधः ॥ तिवस्य सपवा ॥ अविनाभावाणामिति संबंधनात्ति
दृष्टांतः ॥ यएवं साधकाशाशिवित्वात्तरकावकरणं भएवा ॥ याविरपिते रिस्फपकारणा ॥ लदृष्टांतः ॥ पवएव अविना ॥ संबंधीदयाः ॥ क्षिरलक्षणाः ॥ तिवस्य सपवा अगुणाना
मिति श्रृणि ॥ दिवानाः ॥ लदृष्टांतः ॥ द्रव्यपवविकवस्त्वात्मा ॥ सिवस्य संसर्गः ॥ सपवा ॥ तपधर्माणामिति संसर्गाणा ॥ लदृष्टांतः ॥ अलदृष्टांशत्र्य नलदगुणत्वावनवपाउकसंबंधः
लदः ॥ शाश्वाष्ठाना ॥ लदगुणत्वावनावियसंसर्ग इति संबंधदृष्टांतः ॥ पावयएव अतीतिथाष्ठा ॥ तिवधर्मात्मकस्य देवनाना ॥ सकाः सपवासेनधर्मात्मकस्यापीतिश्चाद्भवा ॥
लदृष्टांतः ॥ पर्यायार्थिकनयगुणत्वावदृश्या ॥ र्थिकनयप्राधान्याद्भयपद्मतादृश्याथिकगुणत्वावपर्यायार्थिकप्राधान्यत्तनगुणनामालदृष्टांतः ॥ संलदृतिस्सकाला
कनानामागुणानाम भेदवासंसावरानदाश्च यस्थतावद्भालदपसंगाद्दीनानागुणानां संबंधिन आत्मरूपस्य वलिन्नत्वादात्मरूपानादितषांलदस्यविरोधत्वाश्च ॥
श्रयस्या ॥ र्वेश्चापितानावादस्याधानानागुणा अयत्वविराधत्तात्संबंधस्य सेवधिलादनालदर्शना ह्ना नासंबंधिसिरकानेकसंबंधघटनात्प्रतौ क्रियमाणस्याप्येका
रकस्य स्वशनिनियतरूपस्यानिकत्वात् ॥ गुणादेशाद्वस्तुनिश्चयं लदाननदालाद लिन्नार्थगुणानामपिगुणादेशाः ॥ लदत्रसंगाद्भेदसंसर्गे वृत्तिसंसगीलदानेदालाद संस
गीत्ववितराधान्यात्शाद्दस्योपत्तिविषयं नाना वास्ते वगुणानामकवाद वाच्यतायां सर्वगुणानामेकशब्दवाच्यतापत्तेः ॥ शब्दांतरविफलता पत्तेः ॥ तवावान्ते
वादीनामकर्यवस्त्वथवमालदृष्टात्तरसंसावकालादिभिर्निगात्म नामलादापत्ताः ॥ क्रियातमादत्तात्यामलदृष्टाद्यालादापत्तारान्यांकृत्वाप्रमाण
धनपक्षानेनधर्मात्मकस्य वस्तुनः समसमयं वृत्तिक्षयक्तवाक्यं समस्त कलादिद्वारा प्रमाणवाक्यापरपर्यायो वृत्तिस्कालात्मरूपार्थोसंबंधोपकृतीत ॥
सूत्राणि देशाश्च संसर्गः शब्दः भिदाभिदा ॥ अथ तद्विपर्ययविषयी ॥ कृतस्य वस्तुधर्मस्यालदृष्टांतिशाश्च्या विवादापत्तारात्कामणयदति प्रायकं सकलम
(वि सकलादेशः प्रमाणं निर्मीयाथ यतः कारणात्प्रतिनियतमर्थमनद्यास्तापयति तदा ज्ञानस्य प्रकीयज्ञानावरणादिक्षयविशेषक्षयक्षयोपशमलक्षणा योग्य
ता वशात्प्रतिनियतं नीलादिकमर्थं व्यवस्थापयति ॥ न तदुत्पत्तितदाकारताभ्यां तयोः पार्थक्येन सामर्थ्येन च व्यभिचारात् ॥ तथाहि समानोत्पत्त्यादयः
तो समनंतरत्वं वा प्रतिनियतार्थव्यवस्थापकत्वं ॥ यद्यप्युत्पत्तिदा कपालक्षणः कलशांत्यक्षणस्य व्यवस्थापकः स्यात् तदुत्पत्तेः केवलायाः सद्भावात् ॥ संतानः
तो तदस्य व्यवस्थापकः स्यात् तदाकारतायाः सद्भावाद प्रतीतौ यत्तदा कलशाद्यात्तरक्षणः पूर्वक्षणस्य व्यवस्थापकः न वियुक्त दितयोस्तदुत्पत्तितदाकारयोः विद्यमानत्वात्
विद्यमानतायास्तदुत्पत्ताया ज्ञानमवार्थस्य व्यवस्थापकं नार्थः स्वस्य जडत्वात् तदपि नामानार्थसमनंतरप्रत्यया त्यन्त ज्ञानेर्थ्यतिचारात् तानियामकोर्थव्यवस्थापकत्व अघ×६
लक्षणस्य समर्थस्य सद्भावेपि प्रत्यक्षज्ञानकं ज्ञानक्षणं न गृह्णातीति सर्वार्थः परिछेदः ॥ ३ ॥ ॥ प्रमाणस्य स्वरूपसंख्यां समाख्याय विषयमाख्यांति ॥ तस्य विष
यः परिछेद्यो मानमाथ विषयामादिर्यस्य सदसदाद्यनेकांतात्मकं ॥ एवंविधवस्तुसमर्थनार्थं साक्षात्कृतद्वयमेव दर्शनाशेऽज्ञा ॥ ॥ अनुगताकारात्
तन्त्रबलाद्वागोमीति व्यादि शनीतिविशिष्टकारान्वृत्तरूपा शबलाः शाबलेयादि व्यतिविषिज्ञानवत्तादितितिर्यक्सामान्यगुणास्य विशेषप्लक्षणभन ॥
कांतात्मकवस्तुसिद्धौ दत्तः शातीतानागताकारयोर्यथा संस्थानायपरिणामापादानतान्यां यदवस्थानं स्वरूपपरिणाममनार्थक्रियासामर्थ्यघटनाकार्य

कारणमपेक्षाद्विरूद्दीना ॥ मा ॥ अथ पर्यायाख्यविशेषस्वरूपानेकांतात्मकवस्तुसिद्धौ द्वयस्य कौतुकमदाद्यानेकांतसमर्थकादित्वं वदसदाकारवत्तीति विषय
वादायाद्दृश्या ॥ इस्मामाथा ॥ ६ ॥ निद्दुर्थालखिनात्मनराकारवत्वाय नदस्य मार्णतिर्यक्रमामाद्योर्कद्दूर्ध्वतासिमात्रद्दं मामाथा ॥ ७ ॥ अनिवृत्तिकिमविक्रुत्यकमा
नापरिणतिस्तिर्यक्सामान्यं ॥ ८ ॥ अस्ववर्णाः पूर्वापरपर्यायव्यापकद्रव्यमूर्ध्वतासामान्यं त्रिकालानुयायी ॥ यथा वस्तुशासनद्दीना मामाथा ॥ ९ ॥ विशेषोपि मावेर्थविशेषाणां वासकाः
पिपर्यायश्चाश्चा गुणः ॥ सहभावी धर्मो गुणः पर्यायाश्च विशेषा विशिना से निधाननक्रमभावी विविधाय व्यवस्थानात् ॥ गुणः सहभावी विवर्तलक्षणं ॥ यथात्मादिकमनात्म
रूपविज्ञानस्य क्रियाकिंविज्ञानेन दानी विद्यमानं विज्ञानशक्तिरूपत्वरज्ञानपरिणामाय्यगपत्तात्रास्त्रिवाश्चात्तत्स्वरूपरिछेदयोर्वसादायाष्ठ्यता ॥ पर्यायः धर्मद्रव्य
त्ववर्तनी यो क्रमभावी भिन्नलक्षणं ॥ परिविशिष्टं च निदर्शने ॥ भावत्या मनि ॥ आदिना हर्षविषादादीनामुपादानं ॥ अथ समर्थ ॥ य महत्ता विना स्वरूपान्वीर्यपरि
मोदायो वनादयास्तगुणा ॥ यत्तु क्रमभावित्व यथास्वरूपस्वरूपविषादाद्यपर्याया इति पंचमपरिछेदः ॥ ५ ॥ ॥ प्रमाणस्य फलमाह ॥ यत्प्रमाणेन अज्ञानस्य विपर्ययादि
निवृत्तिः प्रमाणस्य परस्य चभिन्नरूपा फलत्वाश्च ॥ अदासीन्यमज्ञानप्रसाधीत्तविपिदानोपादानविरस्तानादीर्ध्यस्य पाक्रमत्वेसिद्धपायाज्ञनवास्तावृ
यस्य संसारनकारणस्य दानोपादयस्य अनकारणस्य दानोपा द्रव्यस्य माक्षनकारणस्य पादानात् क्षिद्दपायाज्ञनवं नामिद्धत्वरा रक्तोपादानस्तांनं
प्रक्षात्सद्द्वयः पारंपर्येण फलं प्रमाणान्फलस्य लदाः नदिकांतत्व ॥ दिनायोगसोगनाभिराकर्तव्यमतं चस्यापयितृं प्रमाणायं नि ॥ प्रसत्त्व तेदतिफलं
अयाश्रोकाच्यतिचारमप्रमारयंति ॥ द्वयोः प्रमाणफलं संपवि ॥ घातिप्रमाणासर्वेषामित्रं चनविष्वतियावापादानद्रव्यादिकं भितिनपरामर्शनी
यंच्या ॥ रिनार्थः ॥ अथवान्दवा ॥ निनाक्षेपकप्रमाश्नतादा नाम विक्रतस ॥ नाक्षात् प्रसांप्रयाच्चेयान्मनः प्रमाणकारणपरिणनिष्पत्तिवफलंनयापरिणा
मज्ञत्वकप्रमाणपक्ष्याप्रमाणफलायाः ॥ लदपनादवनासयेति ॥ ६ ॥ १० नवस्त्वच्चः प्रमाता प्रमाणपर्यायतयापरिणमतश्चात्माप्रासानद्दा ×रूप× ना प्रक्रा
व्यापर्यायस्तानावनत्यनि ॥ ९ ॥ तदेव प्रमाणफलसंबंधादायात्तरकात्प्रमाणफलयोः कीयत इति स्वपरक्रीयज्ञातिनियतांतस्यादि न्यायः ॥ नदि
प्रमाणादानादाद्य च्छिन्नफलं प्रमाणाद्द लदृश्यापि प्रसिद्धर्न तदपरूपदास्तानायेति चारः ॥ प्रतिचारांतरं परास्कंवेति ॥ अत एव ज्ञानेकांतिकत्वं प्रमाणफलयोः साधन
पपन्ना लोनातिनिनत्तोक्तीय ॥ ज्ञा क्या क्षणे इत्या ॥ ॥ एकशेषेकत्वे विद्धितिमक्षमा ॥ प्रकारणा नमवाक्षा ॥ प्रमाण यत्सिमाध्यसाधनसाविमप्रतीयात नापरस्यर
निष्चितयथा क्षमारविरत्स्याथ्य साधनसावनप्रतीयात प्रमाणाद्ज्ञाननिवृत्त्याख्यफलं ॥ अथ द्वे च द्वे तारसिद्धनापरिक्षारा यप्रमाणस्य साधनतां समर्थयंते ॥ यथ
प्रमाणफलस्य साध्यत्वं समर्थयतां ॥ दृष्टप्रमाणकर्तृत्वमात्मा ॥ किं तन्न प्रमाणादिना पिंडार्थः ॥ अथान्दत्रमाक्षा ॥ यत्कर्तृत्व प्रमाश्च माधकत्वाप्रात्पत्नात्पत्तिसिद्धं यथा लक्षद
च्छदा कृचिदिक्रियाया माध्यमाधकत्वाप्रानाप्तलान्यांतर्वेशादिव परस्य वर्मितिक्रियायप्तायत्व भिद्दसोप्रतिपाद्यत इति ॥ एकतोप्यनामवार्थद्वयं नि ॥ ॥ तनस्य अत्रदिद लस्या
न्निमित्तायानस्तीक्रमसर्वक्रिदिकांतेनिन्निवस्यानमधावेपादिकाप्यनिमत्तालादकांतप्रतिष्ठितं ॥ क्रियायाः क्रियावत्सकांतना शतादिक्रियाचन्यात्रामवताविकं
स्यान्न कह यमान्दत्तिवाविराधतारपकोमानादिक्रियाक्रियो भतारिव क्तितपदार्थस्य वर्यं क्रियानि मबंधवसारणां नस्याद्दादिधा प्रातद्वाभ्यांस्तु नाम प्रमाकं

नत्वावस्तुनस्माद्भिन्नाभिन्नवादिकौ न पक्षावपि प्रतिनियतक्रियाक्रियाशक्तिव्यवस्थया प्रसंगसमाधानमर्थकत्वात् कश्चिद्दोषः।। कल्पनाकृतत्वात् असदीयप्रमाणफलव्यवस्थितिरिति तन्मतमपाकुर्वं
ति।।२२ संवृत्य प्र॰ निरूपिततत्त्वार्था प्रतीतिः संवृतिस्तया असमर्थः।। सा तु प्रमाणफलव्यवहारवादिना पि सांवृतत्वं प्रमाणफलयोः परमार्थत्वाभावादहं।। न चासौ प्रमा
णान्तरात्सिद्धा प्रमाणाद्वा। नाप्रमाणात् नष्टत्वात्। किंचिदकरत्वात्। अथ प्रमाणात्तन्न। यतस्तत्सांवृतत्वग्राहकं प्रमाणं सांवृतमसांवृतं वा। यदि सांवृतं कथं तस्मादपारमार्थिकस्य प्रमा
णफलव्यवहारस्य सांवृतत्वसिद्धिः। अथ प्रमाणफलसांवृतत्वग्राहकं प्रमाणं स्वयमसांवृतं। तर्हि क्षीणा प्रमाणफलसांवृतत्ववादिनः प्रतिज्ञा। न निवर्त्यत इति शास्त्रान्तवादिनो
व्यक्तप्रतिज्ञा तिसस्तसिद्धिविरोधः।।२३ ततः पा॰ प्रमाणस्वरूपादीनि प्ररूप्य तत्स्वरूपाद्याभासमप्याह।।२४ प्रमा॰ स्वरूपादिचतुष्टयात् स्वरूपसंख्याविषयफललक्षणात्।।
२५ अज्ञान॰ सन्निकर्षादिकमज्ञानात्मकं दृष्टांतः।। अस्वसंविदितज्ञानमनात्मप्रकाशकं।। परानवभासकं बाह्यार्थापलापि ज्ञानम्।। दर्शनं निर्विकल्पकम्।। विप
र्ययसंशयानध्यवसायाः समारोपः।। कथमेषां तत्स्वरूपाभासतेत्याह।।२७ तेभ्यः सामा॰ प्रमाणस्वरूपाभासत्वमिति शेषः।।२८ सांव्यवहारिकप्रत्य
क्षमिंद्रियानिंद्रियनिबंधनं तत्प्रकारेण यदाभासते तत् सांव्यवहारिकप्रत्यक्षाभासमिंद्रियानिंद्रियनिबंधनाभासम्।। अम्बुधरेष्वाकाशे सादृश्यात्।।२९ पारमार्थिकप्रत्य
विभंगापरपर्यायमवधिमसंख्यासौ सदृशमासीत्। तदाह। मनःपर्यायकेवलज्ञा नयोस्तु विपर्ययः कदाचिन्न स्यात्।।३१ अनु॰।।३२ अनुभूते तिर्यक्सामान्याद्विशेषिततत्ता
त्वसंप्रायमिति। अर्हत्सामान्यस्वतावित्वकस्मिन्नुद्भूते तत्तत्वादिति। ज्ञानमादितो यत्तदाभीयकं अननुभूतं ज्ञानं प्रत्यभिज्ञानाभासं। यमलजातवत्कश्चि
यत्कदिनात्तद्वाया तुल्यापुर्दशकत्वदीप्यते तुल्यायमिति। ज्ञासितमेवायमिति। अपरत्र स एवायमिति तत्तुल्यातीतेन तत्तुल्यायमिति प्रत्यभिज्ञा
नं प्रत्यभिज्ञानाभासं।।३४ असत्यामपि व्याप्तौ तदवभासः तर्काभासः। यथा हितार्थ्यामात्मनस्थाप्तिरस्ति। शाकाद्याहारपरिणतिपूर्वकत्वात् श्यामतायाः।।
त्यादिजन्मत्वप्रत्यक्षव्याप्त्यभावात् आहारपरिणतिपूर्वकत्वस्य श्यामत्वेनास्ति व्याप्तिः। स यावानिति स वोपाधिस्थानीयः प्रत्ययः स तर्कः।।३६ पक्षाभासेत्यादि यदा स्वप्रतिपत्त्यर्थं तदा स्वार्थानुमाना
नाभासं। यदा परप्रतिपत्त्यर्थं पक्षादिवचनरूपापन्नं तदा परार्थानुमानाभासं।।३७ तत्र प्र॰ प्रतीतनिराकृतानभीप्सितसाध्यधर्मविशिष्टधर्मिणो मध्ये कृतपक्षाभासास्त्रयः
दातत्वे तत्त्रिपरीतत्वात्।।३८ प्रतीत॰ अवधारणवर्जं परेण प्रयुज्यमानः समस्ति जीव इत्यादिः। अवधारणं हि तत्र प्रयुज्यमानं तदा जीवादिः सर्वथा नास्तीति नामतो वायुप्रकाशायनि। तमर्थं जीवादिस्तत्र जैनैः ताम्प्रतीत
प्रयोगः संतानसिद्धाम् अवधारणं हि तत्प्रमाणवाक्यं सुनयवाक्यं वा प्रयुज्यमानं प्रसिद्धामर्थाय स्पष्टं न्यायः नीतिः। अर्थस्य प्रयोगः सिद्धसाधनं प्रसिद्धं संबंधं प्रतिसंज्ञाहेत्वादयः
स्याद्विरुद्धः।।३९ निरा॰ प्रत्यक्षादिभिः प्रमाणैः स्मरणप्रत्यभिज्ञातर्कनिराकृतसाध्यधर्मविशेषणः।।४० प्रत्यक्ष॰ स्वसंवेदनप्रत्यक्षेण हि प्रतिविषयमाज्ञानात्मा प्रत्यक्षः शरीरादवि
परिणतात्मा विलक्षणस्यात्मा प्रतिष्ठित इति तद्विलक्षणात्मनिराकरणप्रतिज्ञा तेन बाध्यते यथा खाद्यादिभिः शिति प्रतिज्ञा बाह्येन्द्रियप्रत्यक्षेण।
।।४१ अनु॰ अत्र यः कश्चिन्निर्दोषज्ञानातिशयवान् स क्वचित्स्वकारणप्रसूतनिर्मलज्ञानात्मा यथा अञ्जनादिमलापगमे चक्षुः ज्ञानातिशयवती वीतरागो दोषावरणयोः इत्यनेनानुमानेन
सर्वज्ञस्य बाधः सम्भवात्। दोषावरणयोः सर्वथा प्रक्षयः स एव सर्वज्ञो वीतरागश्च।।४२ आगम॰ जैनेन रजनीभोजनं भजनीयम् इत्यागमः।।४३ लो
कप॰ न पारमार्थिकः प्रमाणप्रमेयविभाग इत्यादौ लोकप्रतीतिनिराकृतो यत्पारमार्थिकं प्रमाणं तत्र तत्त्वविवेकः पारमार्थिकत्वे क्रियते। न चालोकप्रतीतिर्निर्यत्प्र

५

माणं कथं तेन तद्बाधः।।४४ प्रमाणं तत्त्वं स्वत्व॰ निराकृतसाध्यधर्मविशेषणः पक्षाभासः प्रत्यक्षादेः प्रमाणस्यासत्त्वे तद्ग्रहणात् नाममात्रस्यापि अस्यापरकोशात्। अन्यथा प्रमाणं किंचिल्लोकप्रतीतिर
भ्याकलितत्वं बहुविधानीनिविषयत्वात् न्यायेनार्थमस्य पर्यायवाचकानामनिर्देशाः।। एवं शुचि नरशिरःकपालादि प्राण्यंगत्वात् शंखशुक्तिवदित्याद्यपि द्रष्टव्यं।।४५ अनभी॰ स्याद्वा
प्रमाणानामवसरप्रपंचप्रमाणमपि वक्तुं नास्ति यः प्रतिपादनं परं स्याद्वादी तिवारं न्यायमतमभिवचनतोऽप्रयोजकः प्रमाणं प्रमेयपरिच्छेदकमिति स्ववचनं
माणीकर्तव्यं इति श्रुतं वचनमिवास्मिन् स्याद्वादे। एवं निरंतरमन्योन्याभिन्यायपदस्थानं स्वयं वचनस्य स्वरूपवौक्तिनिराकृतसाध्यधर्मविशेषणत्वान्नतर्वनीति।
किमर्थमसत्यताददानाः किंचित्तावत्तां न प्रविशेयुर्द्धिविकाशार्थमसत्यविपर्यक्यनकथनं स्मरणनिराकृतसाध्यधर्मविशेषणो यथा स तरुः फलशून्य इत्यु
यंपक्षः कश्चित् विधिं फलसरसं तं मत्कृतमंस्मरणेन बाध्यते। प्रत्यभिज्ञानिराकृत॰ सदृशे गवये विलक्षणं सदृशं गवयम् अनेकधा अस्त्यादिनामसामान्याप्यत्रापक्षोऽपरू
तो न दर्शवदमिति। तस्याच्चैवं पक्षस्थिते क्रमामाश्रावले विनाप्तेन सदृशमिदमिति प्रत्यभिज्ञानेन निराक्रियते। तर्कनिराकृतो यथा यस्य सत्त्वस्य धूमवत्ताग्निस्तेऽपि वाग्निजस्य इति
अश्वायं पक्षयोऽभावानुपपत्तिः कार्यकारणभावस्य धूमस्य क्वचिदग्निमव्यभिचारेणावग्नि ज्ञेयम् तर्केण निराक्रियते।।४६ अनभी॰ अनभिप्रेतः साध्याद्विनाभाववत्त्वं सर्वत्र वस्तु
नि नित्यानित्यैकांतानभिमतानित्यैकांतावाच्यमानं प्रसिद्धात् पिकदापिदसमासतो न सादिनि नवमविवादः प्रतिवादिनश्च सिद्धविशेषणम् प्रसिद्धविशेष्यः प्रसिद्धावत्र यथा पक्षा
नामाःपरोऽपाशिरनादेक्षकाः अप्रसिद्धविशेषणस्य साध्यमानः वादस्य बाधप्रसिद्धसाध्यान्तरं वचनादेव। अथवा प्रमाणेष्वेकोऽप्रसिद्धसाध्यता विवक्षितानन्तभावि
वर्णनीयतया संख्यास्तु विनाविशेषकाः पिधर्मिणः प्रसिद्धिनिरासाय। मात्रश्चैव सर्वत्र तमान्निश्चयनात्तादृशं तस्मात्सं तन्निराकरणं कर्तव्यम् अयमनित्यतः
कथं नाप्रसिद्धविशेषणचैतदाशानावक्रणि कर्तायां स्वपक्षकारा प्रसिद्धः विशेष्यस्य धर्मिणः सिद्धिर्विकल्पात् प्रमाणाद्वेति कथमप्रसिद्धता। अप
तत्रा प्रसिद्धानायापिपराक्षाः।। इत्यादिमाहु।।४६ अप्रसिद्ध निश्चितः। यथा तत्पयत्नानिष्पत्तिं वह्निजलं कुंचणवि कलावनादेत्तावापिदं सातासा।।४७ यथाण
अन्यथानुपपत्तेर्विपरीतोऽन्यथानिश्चिता वास्तुविरुद्धानैकान्तिका वक्तीत्ये। यथाप्रमाणादि हे स्वरूपाप्रतीतिरिति विकल्पो यथान्यथानुपपत्तिर्निश्चितास्त्वेष विषयादिव
स्वरूपाप्रतीतिरिति सपक्षादिषु पर्यायात्प्रभावना।।४८ सहि पञ्चस्य सा हेतुरधानादिति विपक्षव्यतिरेकादिनारूपतायाः प्रसिद्धः व्याप्यत्वप्रमुपपत्तेः।।५० अयं तत्ता।
गतावित्तरूप मा नवस्था मायायतो विज्ञानं इंद्रियार्थनिरालंबलक्षणमरणरहितं दधाति तदेव श्रवणात्। मसतो न्यायेन कविनत्यादिनामसिद्धस्यसाध्यमेव क्रमस्य प्रविज्ञानं द्वि
याबंधा प्रमाणतः प्रतिज्ञान ना उदं स प्रतिवाद्यसिद्धो पेक्षया वादी दूरणे त्वामसिद्धः प्रत्ययार्थस्तज्ज्ञानं वनमायस्व वादयत्नाप्तिमसिद्धः अन्यवादिनः संख्या सिद्धेन्यनि मसम
प्रसिद्धता न तु प्रत्ययमानप्रत्यक्षाः समयरूपिणः सर्वार्थसिद्धो यथाऽनित्यत्वाच्छब्दस्य रूपवत्त्वादिति अपदिष्टस्य पक्षपदेऽपि साध्यस्वरूपतासिद्धं तत्स्वरूपासिद्धो विरुद्ध
मधिकरणं यस्य ग्रामाद्सिद्धस्थितिविकरणम्सिद्धो यथा नित्यात्स्थानकृतकत्वात् धर्मिणि यायामार्थाधिष्ठितेदार्थक्रियासमर्थकल्पितत्व इत्याकांक्षायाम् प्रयत्नानायन्तरीयकत्वा
द्वावात्मसतोऽसत्त्वादितयादारश्वाघ्रसिद्धावनविवक्षितनाद्यस्यासिद्धत्वादेव यदा पक्षधर्मसिद्धश्च नतद्वा पक्षः सिद्धोऽर्थाधिकरणासिद्धस्वाद्वीवा न तथादेवाप्रसि
करणाद्विपिनाद्वा लक्षणसाध्यशालगणनम् अनदर्शनादि आश्रयासिद्धतापि नयुक्ता। अपि सर्वज्ञ आप्तरागादिरहितो नास्ति यथाऽनुपपत्तेरिप्यादिर्यपि समकत्वं निर्णीयते। न च
अन्यतरासिद्धो द्विधा वादिनः प्रतिवादिनश्च। तथा हि परिणामी शब्द उत्पत्तिमत्त्वादिति चेत्तदा साधकं प्रमाणमाविर्भवन्निवर्तते प्रमाणाभावात् वादिनः स्याद्वादप्रसिद्धः अथ तत्सद्भावे तदा प्रमाण

×रण इत्यसिद्ध-
स्वरूपैकाः सि-
द्धयमसक्य×

×प्रायुक्तागम
निराकृतसा
धर्म विशेष

×आश्रयासि
द्धो यथा। अस्ति
प्रधानं विश्वप
रिणामि कार
णत्वात् × ६

ष्या पक्षवृत्तित्वाद्धेत्वाभासा यत्रासोऽसिद्धः॥ अत्रोच्यते। यद्यवादी सत्त्वादिवस्तुत्वं प्रतिपाद्यमानोऽपि न समर्थः स्थाप्यविस्मरणादिनिमित्तान्न प्रतिपादितं प्राश्निकैर्वा प्रतिबोधयितुं तथा क्वा
प्यनेकान्तमपि नाश्रुतान्तरं स्थानं गमिष्यतीत्येवानैकान्तिकत्वात्। तथाहि अनेकान्तपरिणामित्वादि प्रतिपादनात्मस्वरूपसिद्धः प्रत्यक्षेण नाताद्रुशत्वादिनरयनाश्रिता निश्चयाधिकारात्। सांख्यस्य
ज्ञेनप्रत्यासन्ना शब्दादयस्तथाविधमत्वाद्घटवदिति॥ परस्माद्व्यवस्थापकानतिक्रमात् विपर्ययेणाविनाभावाद्विरुद्धः साध्यविनाभावाद्विरुद्धः प्रतिज्ञातदभावाद्विरुद्धः॥ इत्य
निर्णीतानादिकालादिसत्त्वादेवाक्षार्थस्पर्शेणादिस्वरूपः अयं वादिस्यः पादि साध्यसांख्यादिनिरस्तानां स्थिरैकरूपस्वरूपं साध्यविपरीतपरिणामित्वप्रसाधनेन व्याप्तत्वाद्वि
रुद्धः साध्याकारनामित्वात् साध्यासिद्धेर्नित्यं क्रियमाणं यो हेतुर्विरुद्धः॥ परिणामित्वसाधनेऽव्याप्तत्वात् साध्यस्य सति सपक्षे पक्षविपक्षव्यापक इत्यादयो विरुद्धा नेकान्त
पक्षे सपक्षैकदेशवृत्तिर्विपक्षे सन्दिग्धव्यावृत्तिकः॥ तत्र यः प्रमाणसाध्यसद्भावशङ्कितोऽविनाभावाद्धेतुसिद्धिविनाशावादेरयं सन्दिग्धोऽयं सन्दिग्धविपक्षव्यावृ
त्तिकः॥ सन्दिग्धसाध्यव्यतिरेक इतिनाम्नो क्तस्तराणि प्रमाणानि। प्रमेयत्वादि तिष्ठ। प्रमेयत्वं हि सपक्षे नित्ये दृष्टं माऽऽदौ यथा प्रतीयते तथा विपक्षेऽप्यनि
त्यघटे प्रतीयते तथा नत्वाज्ञानयत्रापि प्रतीयमानत्वाविशेषात् किमिदं नाद्येन्द्रियत्वं माऽऽदिश्य नित्यावृत्तिं प्रसक्तोपपन्नं संदिग्धमानत्वादनैकान्तिकतां श्रीकृत्य
तकृत्वादिति वक्तृत्वं हि विपक्षे सर्वज्ञे संदिग्धव्यतिरेकमसर्वज्ञः किं वक्ता अथ। नोत्थितं वाक्यमिदं द्वावपि सपक्षविपक्षव्यापकादयोऽनैकान्तिकास्तदाभा
सत्वप्रपञ्चेन्द्रना॥ साधर्म्यवैधर्म्याभ्यां दृष्टान्तस्य साधर्म्येण विधर्म्येण चतत्त्वद्भावसिद्धिमपि नाधर्मवत्त्वादिति प्रतिपाद्यापरासाविकस्वाश्रयाद्दनङः
स्वरूपोऽसाध्यवान्नापि तथा पक्षवत्स्य साध्यस्यान्यत्र स्वयं साध्यधर्मविक साधकाणां हि साध्यधर्मेणानुपपत्तेवमसिद्धिः साधनधर्मश्च न वेदनासिद्धिर्वा
लमानेन संदिग्धसाध्यधर्मेति दिग्दर्शनं दिशमादर्यः सदसत्त्वस्य संदि गेऽपरत्वे नाविकाराणां धाराव्याहतत्वात् यथा शिलादृष्टान्तात्रश्च नयष्टः
नियतत्वेन स्वसाधनागात्मित्वं च तत्कृतं च साध्यसाधनधर्मेष्टान्त दोषप्रियायो वक्तासरागादिमानितिचाप्यसिद्धरत्वयत्वात् अत्र दृष्टान्ते आत्मादयः प्रवा
श्वायासिद्धयापिप्रादित्रवचनेनानस्थकायात् इति परार्थानुमाने साध्यनिकंडवद्वायत्रविपरीतान्वयाः प्रदर्शितव्यतिरेकाविपरीतव्यतिरेका इत्यष्टौ विपरीता
न्वय इति यत्सिद्धं तद्वाद नक्षात्प्रसिद्धं विधेयं प्रसिद्धं वा तत्कृतकत्वाद्धेतुभिन्नाद्यानामुदस्मिन्नेतरत्नित्यं माध्यमिकनिर्देशात् प्रसिद्धस्य कृतकत्वाद्धेतवो यथादर्शनम्। यत्र
इष्टनि दिशाज्ञात्वा दर्शनकानत्व सिद्धमित्यनित्यत्वाद्व्यतिनावाद्देश विधिसवेनान्वातद्वाक्यनपरमर्थोपपन्नानन्तरत्नकत्वमा॥ व्यतिरेकशुगात सवेद नानात्वावयासाध्या
धर्मीयाख्यतिरेकानादर्शनादिति साध्यपरमार्थेनासिद्धसाध्यव्यतिरेकपदार्थानिके नच्यप्रमाणवाधितवचनतदत्तिशप्रमर्वज्ञताः नास्ति वक्ताराकदर्शनस्यतिह
यत्र प्रमाणपरावर्तिनस्तत्त्वानां प्रमाणेन संदिग्धसाध्यव्यतिरेकावनत्वात् तद्भिन्नवावक्ता॥ यद्यपि न दृश्यमानं रागिणां त्वात्रादानरादयवसत्त्वं प्रसिद्धं तथापिरा
गादिमत्वान्तवक्तृत्वनिश्चायकप्रमाणाविकल्पात् संदिग्धपक्षपानपतत्वं चोदाहारात् किंरागादिमान्नवीतरागसुषाककृपामादेश पप मक्कषय निजपितितशक
लानिसमर्थितवानवानिश्चायकप्रमाणाप्रतिस्फुरणात्। असत्यतिरेक इति यत्प्रत्यक्षसंबन्धवत्योद्भवनतया व्याप्यत्यासिद्धव्यतिरेकासिद्धरत्यतिरेकत्वं अप्रदर्शितव्यति
रेकस्त्वात्यद्धनित्यो नश्चान्तत्कृतकमपिनश्चादितिविद्यमाना पिव्यतिरेकावादिना वचनानामनाक्काविपर्ययाव्यालादिसाध्याभावसाधनतावाक्योऽतादर्शनीयानवि
वमावतिविपरीतव्यतिरेकत्वं॥ उत्तत्कपक्षतकत्वं नइतिसाध्यधर्मेसाध्यधर्मिणिसाधनधर्मवारष्टान्तधर्मिणि उपसंहारसदृशनयाद्यसामोऽपरिणामी कंसइतिवा।

×तस्मात्कृतकः शब्द इति। तस्मात्परिणामीके×

नि॰

स्त्वापिसाधनधर्मसाध्यधर्मिणिसाध्यधर्मवारष्टान्तधर्मिणि नयसंदर्शितानिगमनानान्तम्॥ एवं पक्षप्रयोगाद्यवयवपञ्चकस्योपन्यासाविपरीतस्य प्रत्यागमनस्तासपञ्चकमिति शास्त्र
मत्र मानास्तमत्र कागमानामप्रामाण्ये ह नानयबन्धकः प्रमाणस्यस्वरूपास्तामसंख्यातामसाख्यातमि॥ वस्तुतत्त्वप्रमाणमस्थायाराप्यमितानन्त्या। पार्थीकारवृष्टकमकंधगनकयाद्रता
मात्रमानं सत्वाद्यानाङ्केनपरमर्थं सक्विन्नत्वप्रमयानन्तयं वाक्रूपादयवार्थोपत्त्या तनाक्रैषदतिचनिविलमनुप्रसंग तनदृष्यानस्वाविद्धि प्रमाणं हि नयानिसमयामष्टाताः स्वपरनष्ट॥ प्रमाणमा
न्यमार्वसत्वादिनवाधिनाविशायमात्रं नागनत्यानङ्गस्तयंत्पतितंचनित्यापिकाद्विशस्यादिरकान्तसत्त्वप्रमाणस्य विषयानाम॥ आदिशात्त्वनित्यमेवागनित्यमेवतद्वयंवापरस्परनिरपे
क्षमित्याद्यकान्तपरिग्रहः॥ प्रत्यक्षादिभ्योऽनिन्नमवप्रमाणात्फलंबोद्धानां॥ भिन्नमवनैयायिकादीनां तत्र प्रमाणस्य तदासामं फलासामिमितिप्रपञ्चपरिष्ठेदः॥ ॥प्रमाणतत्त्वं
वस्त्वाध्यनयतत्त्वव्यवस्थापयति। नीयते अविकलवचनमतेन त्वानं श्रावाय्या यनपरामर्शाविद्याद्यर्थनप्रमाणप्रतिपन्नवस्तुनाविषयीक्रियतां नदिनरांशोदासीनपरिकल्पसनय
स्तदिनरांशापलापिनस्तदपलापनदासामानाणिमिता। वस्त्वप्रवर्तमाना नयः स्वार्थैकादेशाद्यवसायलक्षणा न प्रमाणं नापिमिथ्याज्ञानमिति नयसामान्यलक्षणं उक्तो नयास्तु स्यु तदा
भासाविनयामातसाद्वर्णयत्वकांक्षीयथानाधिकानामनित्यानित्यादिकान्तप्रदर्शकंमकलवाक्यमप्रज्ञातानयाभ्यासाविस्तरभ्रकामामामासंक्षेपसामान्याद्विप्रकारा व्यासनः
परमसासनयाश्चनिपकाग्रामार्थस्य द्विप्रतिपन्नत्वापन्नविशायवस्तुनयत्रूपवस्त्वेकान्तनयाशंसामात्मकवस्त्वेकैकांशपर्यायसादिनानयांस्तत्र निपद्धणामन्तिप्रायोतद्र
व्यानयाइतितामतानयस्याहनकप्रकारस्तत्रकौद्रव्यमात्रायोयवस्तुविषयत्वेनस द्रव्यार्थिकः पर्यायार्थिकश्च। यत्ताविद्वस्तुनीकपर्यायानिकारित्विदद्रव्यविनयपर्यायस्त्व
नाविनिद्रव्याव्यार्थपर्यायार्थोविनिषिद्धानां आम्नायप्रयोक्तावनात्। पर्यायार्थिकनिवनन्तंयत्स्या धर्मोपर्यायपर्यायिद्रव्याद्रव्यपर्यायायाश्च स्वरूपास्वरूप
रूपनयात्यद्विवक्षणं सपर्यं रूपाभिकगमात्वाप्रमाणयस्त्वामोनिगमः॥ आप्त्यादाक्षरणायप्रवचनयीमाह॥ यसाज्ञेयधर्मत्वाविनिप्रवसाधनहीनसानान्ति
मंत्रधर्मायोऽत्रवानव्याख्यस्यद्यक्रनयपर्यायस्यापाधाद्यावि वक्षणोनिवाप्य। ताधामवारस्थद्रव्यंज्ञनपर्यायाद्यापसर्जनसावनन्तस्यातत्त्वविद्याधणाधाप्तिम
मंद्रव्यगाश्चैनिगमस्याख्यालद्॥ पर्यायवद्द्रव्यं वस्तुवृत्तीतइतिविवक्षायांपर्यायव द्रव्यस्यधर्मिणाविशेष्यत्वेनप्राधान्येनस्थाप्यस्थाविशेषणत्वेनगौणत्वावस्थाकिंव
स्तुपर्यायवद्द्रव्यमितिविवक्षायांवस्तुनःप्राधान्यंपर्यायवद्द्रव्यस्यगौणत्वमितिधर्मिद्वयगोचरार्थेद्वितीयः॥ विषयासक्तजीवास्थस्यधर्मिणास्तुधाम्नौस्तुखलक्षणस्यधर्मा
प्रधानतानिधर्मधर्मिलक्षणानायतृतीयः॥ नानिवमस्यप्रमाणात्मकत्वाच्चप्रमाणधर्मधर्मिणोःप्राधान्यनाप्रज्ञानरसंवनात्स्वरूपस्वरूपनरपक्षितिगमनप्रधानतयाप्रयते।
प्राधान्यन्द्रव्यपर्यायद्रव्यान्मकंसार्थपन्नचवद्विज्ञानं प्रमाणंज्ञेयं नाधुना धर्मद्वयादीनामाविद्याप्तानुषसिद्धयधर्मधर्मिद्वयायाःपरिग्रहः॥ इत्यादिरितिनिर्दिताप्रवा॥
रथपर्यायवद्द्रव्यस्याभासः॥ अर्भाणा॥ सुखजीवलक्षणयोर्धर्मधर्मिणाभ्रंसर्वथायार्थोक्यनकथनेतदासामविनाद्र्यानैयायिकाविशापिकदर्शीनंविनदासाग्यत्॥
परसामानमासाद्यमात्रमवद्यत्वाद्विकंप्रज्ञातानावैशीलसंग्रहः॥ अयमर्थःप्रज्ञानातिप्रज्ञास्यामविराधनविशेषाणामकरूपतयायद्रूपंसंग्रहः॥ विश्वमेकंसदवि
शेषादितियथा॥ अभिप्रायोऽर्द्धिमविनिज्ञानाभिधानाच्चवृत्तिलिंगाच्चमितसमाकावनेकधमातापार्थानांसंग्रहात्॥ ह्रस्वान्धाद्धितवादिदर्शनंसाध्यखिलानिसामान्यदर्शन
विनयसामविनपातायांस्तद्रव्यपदत्वमादिर्येषाप्याययत्रप्रवनीनानामितिपाश्चद्रोनरसामान्यानिसमारस्यसद्रामामाख्याप्रक्रयाणनिपयथक्षितिश्वानिनानिद्राद्रव
द्रव्यवाद्यर्थयत्नविद्याशुद्रव्यपर्यायादिपातनिमित्तिकाप्राप्तस्थितउद्ध्यनयनिरसानास्तिथानत्वक्षणात्लिंगाच्चमितद्रव्यान्मकाविनिकांप्रसामपिधर्मादिद्र
व्यांसांसंग्रहानात्रादिताशुतनात्वितत्पर्यायांसर्वप्रामिकपर्यायवत्सविकायादिस्वादिशदत्॥ परसंग्रहसंग्रहदृष्टिताप्रमवाध्यप्रोक्तविभ्रमान्तनिषिध्यायपरामर्श

विनाशस्थानप्रविनाशनस्थबद्धा रसासामान्यं पर्यायास्त्वादि[illegible]दिशष्ट. रूपरसं यद्व्यहीतार्थं गारस्थवदाता दाद्दरणाद्व्यंयद्वत्थं नक्षीवादिंद्विंशः। यःपर्यायत्मि हि
विश्वकामनस्यार्थी माडसाथा त्रिसिद्धयेत्या[illegible]समकालःसंसारीसयात्कोः[illegible]वीव्यर्थ्यःसक्रियास्थापाः क्रियारूपश्चस्थाद्दैर्थार्थ्य[illegible]रमाणश्रुतिपनेजीवइत्थपर्यायादिश्व वि
नागेकाल्यानारा[illegible]लाघ्यक्रा[illegible]नरतुडयश्चिला[illegible]र्मो संजद्दे लल्लाकोथ्य बद्धा राश्रयापि तयासमर्थयसइन्द्रद्दर्शानंचबद्धा रत्नासतायापद्वर्शितोइत्थापिकिंद्विथीका
पर्यायार्थिकिंमाङ्गा॥२ह्ययर्थ्यो रुजाश्रुवीनामागतकालल्लेक्षणलक्षणाकोटिल्लाविरुल्यात्वा जलौश्रयद्विइत्थंमदपिश्रणीलावान्नायेयति। पर्यायार्थश्रुरूपश्चःतेनश्चक्षानन
यादर्शीयतिद्वैस्वविवर्नीसं इत्यसा त्यादिशनमह्विक्रियान्दत्रनइत्यादिसुरवारथ्यपर्यायमात्रेपक्षः। श्चनइद्वचर्पातेतदधिकरणइमेवान्मइत्थंगोणानयानाप्रोताआदितादिः
रवपर्यायाध्वनाह्विनाहिं निश्चगानाद्विइभिश्वरणविनश्चशनुपर्यायानिवपारमार्थिकिनयासमर्थयातनद्राधकरसंनश्चइत्थंतिरक्षारूनइत्यनेनमानेनदानासनायादाइतं॥
इत्थकाद्दाणकालादिलाद्वकालकारकलिंगसंख्याउरुपामसमगोत्तादनासुामरुशित्याद्विइत्यानीतवर्तमानानविधाकालवयालदाक्रनकाबलश्चालदंशाध्नयाद्विपद्य
तद्दथ्यरुपलयाञनरात्तदमसुरूपायकृतापतश्चकालानादउपाद्रणां।कारानिक्रियतेकंरइतिकारकालदुलटस्सदीनटमितिलिंगात्तद्वादाराःकलत्रमितादिभेस्थात्
द्वाणद्विषद्वि संवनयाश्च मिनद्वियाथ्यमियानासाश्रितविश्वषणातदामंतिष्ठतथ्याच्चरवतिष्ठतइत्थमसगोत्तादीसाद्वादनकालादितान्दननाशुद्धानसमवायेत्तिदामवशाद्दा
रामः।नोद्दकुमिद्दार्थ्यञाद्दरदिनाद्विरमि।श्चाननद्विवचाननकालादिनोद्दशा। क्रिमाश्वेवार्थ्यात्तिक्षयकार्यज्ञाशनार्थ्यजितामवेनचप्रमाणविरुद्धा।श्चाद्विआद्दाकाराति
क्रियातकटइत्यादिशाद्दनयालामादोद्वरणंसूचितो॥अथपर्यायशाद्दमयाद्वि पर्यायालादिपर्यायान्नरमलिपिवेत्तममतिरूढसुपर्यायालादनिशानधर्म[illegible]
लदंवर्थतंपर्यायशाद्दनाशाएक्रता।इत्यादिशयायतिइत्यादिशपर्याय शाद्दञयथानिरुक्तिानाद्दनभिन्नमर्थमसमभिरूढनयिश्रव्यविरूपसमभिरूढ
नयागथ्यसुपिपटकुटकंसादिशइहस्था॥३व्याशाखाद्याग्समभिरूढाद्विइंदना। दिक्रियायांसत्यामसत्यांचैसवादरथेर्थ्याइत्थंशाद्दस्यामभिषेतिदृश्चविशाघ्रस्थ
गमनक्रियायांसत्यामसत्यांचागाञाद्दशब्दवरूपतयारूढसजावानुएवंभूत। तद्विद्दमादिक्रियापरिणतमर्थंनक्रियाकालइंद्राद्दिशब्दवाच्यमाञ्जमन्तिसङ्छातनहि
कश्चिदक्रियाशब्दोस्ति। गौरश्वइत्यादिजातिशब्दाभिमतानामपिक्रियाशब्दत्वानुगच्छतीतिगौराश्वगामित्वादश्वइति। शुक्लोनीलइतिगुणशब्दाभिमताअपिक्रियाशब्दा
ब्दाएव। शुचिभवनाच्छुक्लोनीलनान्नीलइति। देवदत्तोयज्ञदत्तइतियदृच्छाशब्दाभिमताअपिक्रियाशब्दाएव। देवएनंदेयादितियज्ञएनंदेयादिति संयोगिद्रव्यशब्दाःसमवायिद्रव्यशब्दाश्चाभिमताअपिक्रि ×६ तिः×
याशब्दाएवदंडोस्यास्तीतिदंडीविषाणमस्यास्तीतिविषाणीत्यस्तिक्रियाप्रधानत्वात्। क्रियाक्रियाविशिष्टवस्तुध्वनीनामभिधेयतयाप्रतिजानानात्। पिपरामर्शीसदनाविशेषतानयानां[illegible]
तमप्येवंभूतनास्नामतं। एवंच इत्यादिरित्यानमद्वितंसाक्रियानाविष्टंवस्तुशब्दवाच्यतयानिषिधःक्रियातत्सत्प्रमाणबाधितइत्येवंभूताभासोमतं॥ अथएतेषांकोनयःबहु ×घ्यादि वस्तु नः×
विषयःकोवाल्पविषयइतिविविच्यते॥ पूर्वःपूर्वोनैगमसंग्रहव्यवहारऋजुसूत्रशब्दसमभिरूढनयोबहुविषयोनिगमात्परःकिंचिदल्पविषय॥ अथसन्मात्रगोचरा
त्संग्रहान्नैगमोभावाभावभूमिकत्वाद्भूमविषयः॥ सद्विशेषप्रकाशकाद्व्यवहारतःसंग्रहःसमस्तसत्समूहोपदर्शकत्वाद्बहुविषयः॥ [illegible]वल्पविषयः॥ तद्विपरीतादिदृष्टार्थसाधकानात्[illegible]इतिशाश्वा
द्विकालादिलद्वाभिन्नमर्थमुपदर्शयतोशिष्टाकृविषयाकृजुसूत्रवस्तुकालादिलदाणभिन्नमर्थंदर्शयतोतिविशदविषयः॥ एवंज्ञातात्क्रियायोदिनविन्नमर्थप्रतिज्ञा।
नानइतिवत्सविषयात्समभिरूढतःसारूपत्वाभिमतिपेक्षया॥ अथनयवाक्यमपिस्वविषयेप्रवर्तमानंविधिप्रतिषेधाभ्यांसप्तभंगीमनुव्रजतिप्रमाणवाक्यवदेवनयसप्तभंगीविक ×प्रमाणसप्त भीवदेनदिव कनविः×
लादेशकत्वाद्विनयसप्तभंगी॥ वस्तुमात्रप्ररूपकत्वात्प्रमाणसप्तभंगीसंपूर्णवस्तुस्वरूपप्रकाशकत्वात्नयस्यैकदेशप्ररूपकत्वान्नयविषयाश्रयस्य [illegible] २

यकफल[illegible]क्षा॥५ अथप्रमाणस्य फलनिरूपणानंतरंप्रमाणरूपाणिसंग्रहीत्वाअज्ञाननिवृत्तिःफलभूतंतथाप्यथादिशब्दकादाचित्कानिवृत्तिः[illegible]नत्वापित्तदक्षर्तीरथा
नयापार्श्वप्रमाणस्याप्य[illegible]यासंप्रमेयपरिच्छित्तिःफलवानीक्रान्सावानयस्यापिदखुवविषयाश्रा।पदेनराफल[illegible]ताद्दनद्विषकारणदिनयस्य।
फलेतमःकथंचिद्भिन्नमभिन्नंवाःप्रमाणानाद्विप्रमाणस्यतदेवथवसा।एवंखिलप्रमाणनयानांथापकंप्रमानारमाक्रा॥अथप्रमातृप्रमाणादिपञ्चीनारूपरूपाकप्रमा
णपरीक्षाद्याविश्वरवीडुरंगाव्यक्षमिसाथरूपस्वरूपस्थ्यनमारत्रमनिमाम्यानर्थयात्वावतिद्दत्वक्रासिद्धाडुमानाताण्यामिथ्यात्वात्रनयाद्वि।विलक्षणविलक्षणप्रत्य ×मा×
क्षितेतर्थावाधकाण्णताक्रणाकार्यवाच्यप्रत्यक्षपरमोक्षकर्ताभोक्तास्वदेहपरिमाणःसिद्धःसंसारीश्चत्मादिनिवृत्तिपरिणामएवंपरात्प्रसिद्धाश्चिकावनन्याविवजत्रकार्यइत्यादि
नाप्रत्यक्षादिप्रमाणमायाशरीरंद्रियविषयाश्चतथ्यधर्मापाणमप्रत्यहिमहान्तिनिविषद्विविशदितनमतनानकाण्डाम[illegible]नाणदेयज्ञिसारीविवाधाद्याद्धाद्वि[illegible]
याश्चिनाद्विपक्षानवाद्विदर्शितानिकाणादयाशीरवमामाथ्याद्योमविनायणकार्यवाद्धातारन्नतेथ्याद्दनवा।अर्थविलक्षणाकीरस्यागमापरक्रान्साथ[illegible] ×योन×
स्याद्विनतश्मदुदर्शयद्वि॥स्थ्वेनएवतथ्यमाश्चशीरारंकाराण्णाम्यात्थद्वरूपंयथ्यामोविनयाश्रूरूपः॥परिणामनंषतिसमयमपरापरपर्यायेष्वगमनंपरिणामस
निस्यमस्यास्तीतिपरिणामीकारान्द्वष्टादिकमितिमितिसिद्धभोक्ताकांक्षनिक्षरवाद्विकमितिमाह्यादाक्रा॥ स्वदेहपरिमाणःस्वोपात्तवपुर्यापकःप्रतिक्षेत्रविहारीरनिन्नः
स्वरूपाशुभाशुभकर्मणाबन्धोपरिणतकर्मपरतंत्रश्चप्रमात्मा॥आत्मनःएव विद्यामतरमाहु॥ द्रव्यनासिकस्यशात्मनःनयनवपुर्वीतोशरीरस्थापतनद्वीनिचीयाक्रिया
[illegible]इतिस्वकर्तृत्वात्निश्चयःसिद्धः॥ [illegible] ज्ञाप्यतस्यायोगइमिमूर्तस्वनिर्णयादिप्रमाणएकसंवादं वर्तितानि[illegible] ×विरुद्ध०॥×
[illegible]प्रमाणेनाउपपत्र्यमानानिपत्तेनायाःषेष्यानेश्चशुनादिरूपात्स्वात्मि। धर्मविकोननित्यवृत्तकथंचिद्विश्यवाद्दाद्दीवादेशप्याङ्ग्यानास्तिनरि[illegible]
पर्यायवद्दध्वंशुणवद्याविराश्वकाधिकरणात्रिकालाकथायारन[illegible] संसरतिअनित्यत्वाद्विदित्यश्चाततेनिताक्षिकरण यास्तदेति[illegible]
क्रियारद्दुशमितिनिश्चकालाशथतायाःप्रमाणनपतीतोविरा[illegible]संलग्नावन। यादत्तधिकरणातद्दककालोत्सुधर्मीविशाद्याततयामेधादकस्य[illegible]
[illegible]अद्दश्चदद्दकद्दिदन्निरामनद्वि[illegible]नरअधर्मस्यकार्यविशिष्यवस्थमदेशानित्यवस्थाथ्यवस्थानार्थयादिनाश्चत्तिशादिनस्तुमानद्वरणनस्तनान्न
व्यविशोरद्दाडामद्दापवस्वविषयेश्वशणा।साधनइत्यणस्थानवपनापरूपएवमेनत्सप्तावर्तद्विपायश्राश्वनिपायणमाधनमन्निधान।पश्चान्यनियावद्दि[illegible] ×माधने पर्व कविषर्य ×
[illegible]नीरहिनियमकदवदर्शनार्थंवादस्थारंनकत्वादोषद्वैति॥अथेदनवनिगीश्रवसमन्नवेषभंसवादगाररात।प्रथमामवस्तद्दनि[illegible]
[illegible]नयत[illegible]शाम[illegible]सपातंमतुरंगइत्यपल्लथसामाष्वस्तासुपक्षाणामाद्दापकाःपरकारकमस्थाश्चगाक्षिराजायसाप्यियादर्शदस्याद्वि[illegible]
पात्रेलस्तिच्यादिर्थ[illegible]सवजनगारिशंवाद।किंकथंचिन्नित्यास्यानित्याएवीनिमंचायाण्कामादाकथंचिन्नित्यवद्धाष्टइतिनिर्णयःएकाना[illegible]
[illegible]अक्षास्ववर्मसायादाकथंचिन्नित्याद्विर्थश्वमथवस्थापनार्थयकामधी।तच्चिवसाधनेपरस्यरूपणनइत्यणमात्रोरूप[illegible]
[illegible]नधर्मसूवस्था[illegible]साधनइत्यणत्याश्चा।राकथचिन्निस्यवादि[illegible]तद्वेषनिशापर्यूहमितुनवनिर्णिनीअंत्यस्थवालदाक्षकाया४
[illegible]कर्तृत्वविरुविशुहि[illegible]तयाःअपराजयःक्षरकारमिकर्षयाःपरवत्न।पविदक्रमाद्वारानिनवनिर्णिन
[illegible]पंथव[illegible]परवनवनिर्णयनादीधीविशादर्वकद्दारइस्वरस्काद्दीनीपरद्दाना[illegible]

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

×तितत्व×

तत्वनिर्णिनीशुं१परवृतत्वनिर्णिनीश्रुवक्षायापशमिकज्ञानशालिशालस्वलिनाथविनितत्वनिर्णिनीपाग्यैलदपानदाञ्चकानातजिगीषाःसर्वविप्रसंतवंशिनघाहिनकश्चिदा
न्मानंजितमिद्धतिनवाकदज्ञेऽप्र्यपराजितमिद्धताऽभिक्षायापशमिकज्ञानशालीपरथजिगीषुःष्यादितःकरूपएवात्सोनघानिर्णीतसमस्तत्वज्ञान्स्याल्लिनःकेवलिनःघात्म
निनत्वनिर्णीयज्ञाद्यपरःक्षायापशमिकज्ञानवानतत्वम्भंनिर्णिनीश्रुष्यादित्यसावापाकरूपएव॥तपातथ्यारंसकंशनिप्रतीपंशारम्भमाणःयत्यारंसकःस्याद्यमातनशारं
मकालेदप्रूपाणनच्चारवानःस्वयमवगंतव्यःपरंचशत्यारंसकश्चायिजिगीषुप्रष्टनयत्वञारःपकारःस्कुसस्वयच्चाप्याकेकथाःपारंसकस्यपच्यारंसकेणमाईवादघाड
चालदापाडशेवंलिानघापिजिगीषाःस्वात्मनितत्वनिर्णिनीश्रुणारखात्मनितत्वनिर्णिनीषाजिगीषुणा२स्वात्मनितत्वनिनिनीशुणा३४कवलिनश्चकेवलिनःस्तद्वधवादा ×स्वात्मनितत्वनिर्णिनीश्रुषा××
नमंतव्यावितिचञाराल्दानुपानयिवाक्षादवावातत्त्रगणंतांक्षंगनियममाम्यवाङ्॥एतत्रय३अकस्यास्युत्वर्त्तःपारंसकस्यःप्रथमजिगीषोःपारंसकसनिप्रथमध्युजिगीषा
रचतनीयष्युपरत्रतत्वनिर्णिनीपाःक्षायापशमिकज्ञानशालिनस्तरीयस्यकेवलिनःप्रत्यारंसकश्यचत्रंगपवशकरणाद्वादाःस्यान्नचवादिप्रतिवादिनारन्नादिवादयवन
स्यादितिचेनःभिन्नात्वनोनचवादिवन्प्रतिवादीपिवजिगीषुस्तदामीमत्वान्यामपिपरस्यारस्युयायाच्यकलहादेर्जीयपराजयव्यवस्थाविलोपकाशिएगनिवार्यासंलासा
शंर्षयाप्रसंगह्रयमदशमपिकूपणीयं।अघटनीयस्वरीयावासोस्थानघाप्यानतजिगीषापावीदिनःयाशाक्षापाद्धायजिगीषुणात्रशारंसकेणलानपुज्ञादिहतावनदर्प
×वादितौ× क्षतयावतिसिद्धचत्रंगता॥स्वात्मनितत्वनिर्णिनीषुजिगीषुंप्रतिवादितांगन प्रतिपद्यतम्वयंतत्वनिर्णीयानतिमानंपरीवाधांस्वचतुरंगवादस्मानत्वनिर्णीया
मंतवाच्चनिमायमाद्धानरच्चनिर्दिशपातंरनायेत्नीत्वाजिगीषुमिवस्वात्म नितत्वनिर्णिनीश्रुमपिप्रत्युष्युताद्विताप्रतिसादितावानितिष्टनीयचराव्याःरवा
मिनुयादरुतिचनीयष्योगनियमाङ्॥ध्वहितीणस्वात्मनितत्वनिर्णिनी षोवादिनिमस्त्रपस्थितसतिष्टनीयस्युप्रतिवादिनःकदाचिद्वोगावादायदाज।
यादिमिरापक्तनयाःपक्तिःसद्वाबाक्षवादिनिप्रतिवादिनाकंङ्घेपार्थत। नाद्दतरस्युसत्यसत्वापतिरूपष्योगङ्गयस्याङ्खपायागाज्ञायदाअनरुत्ताष्यमावि
क्षायापशमिकज्ञानिनाप्रतिवादिनानकथंचित्तत्वनिर्णयःकर्तुंशाक्यातत्सदातन्नि र्णयार्थंस्वतान्यामपिसत्वानामयिक्ष्यमाणवोरंगाःद्वितीयएववादिनितत्वर्थंष्योगनि ×त्री×
यमाङ्॥२१तातथ॥२२इतीएयरत्रमत्वनिर्णिनीपोकायोपशमिकज्ञानिनिवादिनिप्रथमादीनांप्रतिवादिनांमध्यादाद्याद्याक्कस्वाक्षेवचतुरंगाद्वितीयतृतीययायाःकदाचि
ड्वांगःकात्तसिद्धांगःतृरीयस्थवद्वांगएवकश्चिदात्मानंनिर्णीततत्वमिवमन्यमानःकवलिश्चपितन्निर्णीयायजननार्थंप्रवर्तेतइतिसकदाचित्संतावनाकेवलीचतम
पावाबाधयति॥रुतरीएयरत्रतत्वनिर्णिनीपोकवलिनिप्रथमद्वितीयतृतीयाणामवंप्रर्त्तवदाद्य्युचत्रंगाद्वितीयत्रतीयायांस्वद्वांगएववाचवाःयंगाद्याङ्॥२४वादि
ययोलक्षणमाङ्॥२५पारं॥२६प्रभावादिनाप्रतिवादिनाचस्वपक्षस्थापनंपरपक्षप्रतिक्षेपश्चद्वितयमपिकर्तव्यं॥२७वादिनदीक्षःक्रतानत्विःपड्विधेपरूत्यावादि
प्रतिवादिनारतिप्रतःसत्यःस्फु॥२८वादिपयत्रस्वयमत्रीकृतप्रतिनियतवादस्थानकान्वादिप्रतिवादिनौमस्वयनिष्ठातनत्रसत्याङ्ग॥प्रतिनियतंवादस्थानकंसर्वात्र
शादनइपावत्तवादनवावर्णपरिहारणवावक्तव्यमित्यादिर्याधर्मोकथाविशापसंवांगीकारयंति॥स्थाश्ववादावस्यासानरवादइतिचनिर्दिशोति॥वादिप्रतिवादिन्यावक्तायाःसा
धकबाधकार्याणांदापेन्नाचक्षरयंति।यदाद्वावपिनचपराङ्गुखस्वदीरयंतोनविरमतस्तदातत्त्वपकाथान्ननानोविरमयंति॥यथायोगंचकथायाःफलंजयादिकस्ताद्घोषयंति॥२९
प्रज्ञाधनादिवादिवादिन्योमल्लिस्याद्वितस्युर्धस्यायश्चरणं॥जिगीषुवादेकियत्कर्तव्यादिप्रतिवादिन्यावक्तव्यमित्याङ्॥३०सजिगमजिगीषुकवादशाक्तिरशक्तिप्रशीक्षणांवेया
वसत्याश्चयपक्षंतात्वावकस्कादयव्याद्यिक्तार्त्तोमत्यांवादिप्रतिवादिन्यावक्तव्यं।नत्वनिर्णिनीपुवादेकियत्कर्तांनाम्यवक्तव्यमित्याङ्॥३१तत्व॥३२इत्यष्टमःपरिच्छेदः॥म
मानः॥७॥श्याद्वादरत्नाकरप्रथद्वदुभनिरत्नाकरावतारिकारच्यलघुपञ्जिकाम्यातत्युप्रमाणनयत्तत्वालोकालंकारस्त्रस्तृलसुत्रिगावशूरिःसमाप्ता॥७॥श्रुतंदत्तवत॥७॥ ॥श्री॥

ना.८ अ.४